

52. Kupłowski M. I. Franko jako krytyk literatury polskiej [Текст] / M. Kupłowski. – Rzeszów : Wyd-wo Rzeszów. Un-t, 1974. – 196 s.

53. Kupłowski M. I. Franko o literaturze polskiej [Текст] / M. Kupłowski. – Kraków : Wyd-wo Uniwersitet Jagiellonski, 1979. – 304 s.

Загнитко А. П. Коммуникативное и дискурсивное пространство языковой личности Ивана Франко.

Аннотация

В статье рассмотрены коммуникативное и дискурсивное пространства языковой личности Ивана Франко, охарактеризованы постоянные и переменные компоненты влияния на проявления дискурсивных практик выдающегося мастера, а также определены направления эволюции его коммуникативной среды. Определены основные величины дискурсивного пространства Ивана Франко и выяснено соотношение в этом пространстве определяющих дискурсивных практик. Кратко проанализированы школьный, публицистический, научный, прозаический, поэтический, драматургический, исторический, философский, этнографический и другие дискурсы в общедискурсивном пространстве Ивана Франко.

Ключевые слова: коммуникативное пространство, коммуникативная среда, Иван Франко, дискурсивное пространство, дискурсивная практика, лингвоиндивидуация, научный дискурс, публицистический дискурс.

Zahnitko A. P. Communicative and discursive space of linguistic personality of Ivan Franko.

Summary

The article examines the communicative and discursive spaces of the linguistic personality of Ivan Franko, characterizes the fixed and variable components of influence on manifestations of discursive practices of an outstanding master, as well as clarifies the lines of the evolution of his communication environment. The main values of the discursive space of Ivan Franko are determined and the correlation of substantial discursive practices in this space is ascertained. There were briefly analyzed school, journalistic, scientific, prose, poetic, dramatic, historical, philosophical, ethnographic and other discourses in the overall discursive space of Ivan Franko.

Key words: communicative space, communicative environment, Ivan Franko, discursive space, discursive practice, linguoindividuation, scientific discourse, journalistic discourse.

УДК 811.111'42

Іванченко М. Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та перекладознавства
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
E-mail: ivalexiv1979@ukr.net

**МОВНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ РОЗГОЛОСУ
В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У статті розглядаються національно-культурні особливості актуалізації розголосу в англійській мові. Матеріал дослідження складають метафори, інвентаризовані у результаті суцільної вибірки із тезаурусу англійських метафор та текстів художньої літератури. Проведений аналіз дозволив виявити особливості актуалізації досліджуваного екстралінгвістичного явища у сучасній англійській мові.

Ключові слова: метафора, актуалізація, асоціація, вираження, сприйняття.

Проблеми взаємодії мислення та мови сягають глибини віків, однак на сучасному етапі знаходять нові підходи та трактування, що позначено активним інтересом лінгвістів.

Для передачі думок людина користується мовними знаками, тоді як мислення за своєю природою є невербальним. У свідомості людини існують деякі думки, для вираження яких не існує готових мовних засобів, а тому їх важко виразити словесно. Такі ментальні характеристики є рушійною силою для змін у мові як у семіотичній системі, що як наслідок набуває ознак, що не властиві були їй раніше.

У процесі комунікації ми розуміємо думки інших людей, виражені за допомогою мови. З іншого боку, мова виступає засобом вираження думки, є її своєрідним «упакуванням», специфіка якого визначається типами знань. Структури знання, які називаються фреймами, схемами,

сценаріями, планами, метафорами і т.ін., – це пакети інформації, які забезпечують адекватну когнітивну обробку стандартних мовних ситуацій [16, с. 81].

Основним мотивом для утворення словесних образів слугувала неспроможність людської думки сприйняти та зрозуміти деякі ідеї чи явища навколишньої дійсності. Саме тому першими елементами людської мови були метафори [4, с. 52-53]. Метафора пронизує наше повсякденне життя, причому не тільки мову, але й мислення та діяльність. Наша буденна поняттєва система, у рамках якої ми мислимо та діємо, метафорична за своєю суттю [3]. Більше того, вчені розглядають метафору як знаряддя думки, пізнавальний процес, що об'єднує мозок, розум та культуру [7, с. 504].

Об'єктом цієї лінгвістичної розвідки є *розголос* як процес розповсюдження конфіденційної інформації.

Предметом постають механізми метафоричної актуалізації досліджуваного екстралінгвального явища засобами англійської мови.

Метою нашого наукового дослідження є аналіз особливостей метафоричної актуалізації розголосу в сучасній англійській мові. Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки завдань: окреслити межі позамовної реальності, яка позначає розголос; визначити семантичне наповнення даного поняття; інвентаризувати метафори, що актуалізують розголос в англійській лінгвокультурі; встановити механізми формування асоціативних зв'язків, що стали основою для утворення метафор.

Головною функцією мови – є комунікативна, що полягає у постійному обміні інформацією. Людина як особа соціальна потребує постійного спілкування, отримання певного пакету знань та уявлень про навколишню дійсність. Одиницею комунікації є повідомлення, тобто «те, що доводиться до чийого-небудь відома, сповіщається комусь; письмова чи усна інформація» [1, с. 669]. Розрізняють різні види повідомлень за формою, способом сприйняття, інформаційним наповненням та подачею. Так, одним із способів повідомлення інформації є розголос. В академічному тлумачному словнику української мови подається наступне визначення розголосу: «це розголошення, обнародування чого-небудь; чутка, поговорі; ставати широко відомим, поширюватись» [1, с. 652]. Об'єктом розголосу часто є секрет, або «те, що не підлягає розголошенню, що приховується від інших; таємниця» [1, с. 112]. Даний феномен позамовної дійсності, як правило містить інформацію, що повідомляється тільки окремим особам, які, своєю чергою зобов'язуються її не розголошувати. Таким чином, розголос мислиться як акт (навмисного) поширення особистої, таємної інформації.

У межах проведеного дослідження розголос розглядається як компонент образної складової структури концепту ЗРАДА, що є нерелевантним результатом довірливих стосунків, порушення гармонії, дисонансу у стосунках на різних рівнях. Більше того, у результаті аналізу семантики згаданого концепту ми виявили, що останній актуалізується зокрема за допомогою дієслів із спільною семою «розкривати секрет» (*intentionally or occasionally disclose secret information, to make people aware of smth* [12]): *divulge, blurt, babble, blab, reveal, spill, unveil, leak*. Згадані предикати мають значення «розголошувати, оприлюднювати навмисне, вибвкати (випадково), розпатякати, викрити, неофіційно надати відомості пресі» тощо. Об'єктом таких процесів, як згадувалось вище, є секрет. Для уточнення значення секрету як об'єкту розголосу в англійській мові ми звернулись до ідеографічних джерел. Подібний аналіз передбачає вивчення та систематизацію даних різних словників, оскільки останні суттєво відрізняються кількістю зареєстрованих у них лексико-семантичних варіантів. Така процедура є своєрідним описом поняття, його імені та найближчих позначень [16, с. 82].

Здійснивши аналіз тлумачення поняття «секрет» у тезаурусах та тлумачних словниках англійської мови [5; 6; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15], ми виявили, що іменник *секрет (secret)* в англійській мові пояснюється та уточнюється за допомогою наступних слів та виразів: *something kept hidden, unrevealed, code, confidential information, key, mystery, cipher, formula*.

Отримані дані підтверджує аналіз англомовних контекстів. Так, виявилось, що секрет вживається у поєднанні з прислівниками, що виражають загальну ідею «місцезнаходження позаду чогось», такі як *ahin, behind, back*, «непомітний, прихований» – *black, dark, close, silent*. В окремих метафорах секрет порівнюється із зерном, ядром (горіха). Очевидно, метафоричний перенос відбувся в асоціативній площині «секрет – основа, центр». Тоді як розголос – як неможливість втримати, або

ж, навпаки, не відпускати, тримати. Подібні антонімічні за способом актуалізації приклади зустрічаються у тезаурусі традиційних англійських метафор П. Вілкінсона:

Cannot carry corn – can't keep secret, talks much [17, с. 230].

The parrot must have an almond – a confidence has been betrayed; someone is repeating secrets [17, с. 129].

На наступному етапі нашого дослідження ми здійснили аналіз метафор розголосу, інвентаризованих у результаті суцільної вибірки з тезаурусу метафор та текстів художньої літератури. Матеріал дослідження становить 55 метафор, що актуалізують досліджуваний феномен в англійській мові.

Найбільшу кількість прикладів становлять метафори, в яких розголос порівнюється з фізичним процесом уникнення, виходу, вилучення з місця перебування. Так, у наступних зразках розголос актуалізується як «просочування», тоді як об'єкт (особа) порівнюється з контейнером, який є несправним. Очевидно, таким чином виражається негативне ставлення до інформатора.

No wonder that the real world outside this hill is surprised and confused when reports leak out from our undertaking [4, с. 18].

I think Jake's always been too leaky vessel for anybody to put much hope in [3, с. 89].

Особистісний характер секрету в англійській мовній свідомості актуалізується як дещо персональне, як таке, що є невід'ємною частиною людини. Таємна інформація асоціюється із потом, який «виділяється назовні особливими підшкірними залозами» [1, с. 546].

As it later transpired, she had known him at school [12].

У поданих прикладах секрет за аналогією порівнюється з рідиною. Таким чином наголошується на характеристиках секрету, як об'єкту, який легко проникає у найменші шпаринки, а, отже, його важко утримати.

Дієслово *'to give'* означає «freely transfer the possession of (something) to (someone), hand out» [12], що в наступних прикладах актуалізує розголос. При чому секрет порівнюється з видовищем, грою:

We can't get a doctor without giving the show away [8, с. 198].

You shouldn't grimace before you lunge. It gives away the game [1, с. 19].

There was now only one person who could give away the game [7, с. 56].

Дієслово *'to tell'*, що загалом виражає повідомлення інформації в усній чи письмовій формі, у метафорах набуває негативного значення як «розголосити, видати секрет». Так, оприлюднювати інтимну інформацію метафорично актуалізується як «поцілувати та розповісти»:

Well, a gentleman should never kiss and tell [5, с. 81].

Повідомляти конфіденційну інформацію – «розповідати казки»:

Besides, I learned a long time ago not to tell tales about folks who stay here [2, с. 11].

You think rowan lets the only other person who can link him to the death of the president's kid walk around free to tell tales? [6, с. 65]

Варто зауважити, що метафорична актуалізація розголосу в англійській мові відбувається через вживання прислівника *away, out*, таким чином, очевидно, наголошується на виході секрету назовні. Наприклад:

She could worm a secret right out of a sphinx [17, с. 901].

While the issue had come out into the open to a somewhat greater degree in recent years, incest was still largely regarded as a family matter that was better settled in the home [8, с. 26].

Приклади актуалізації розголосу секрету з використанням згаданих прислівників подибуємо і серед англійських прислів'їв:

Tell tales out of the school [9, с. 173].

Let the cat out of the bag [9, с. 34].

Небезпека розголосу полягає в тому, що оприлюднена інформація може призвести до трагічних, непоправних наслідків. Так, у наступному прикладі секрет за аналогією порівнюється із «жиром», який потрапив до вогню, що своєю чергою асоціюється з проблемою, яка виникла.

If she gets hold of the information the fat will really be in the fire [3, с. 48].

Процес переміщення шляхом створення повітряного потоку в англійській мові виражає дієслово *'to blow'*. В окремих випадках такий процес актуалізує розголос – «розкрити секрет – здути (усунути) покриття».

I'll let it leak out that we have a secret eyewitness who's going to blow the case wide open and connect Lovecraft to the Wayne killings [3, с. 90].

If we look into this, we could blow open the biggest cover-up in American history [7, с. 12].

Англійський фразеологізм *'to hang out'* означає вивішувати, виставляти, що у наступному прикладі виражає «розголос». Секрет, який містить інформацію, що має аморальний підтекст, порівнюється за аналогією з брудною білизною.

Hang the dirty washing out. – reveal murky secrets; publish unwholesome facts [17, с. 767].

Джерелом утворення деяких метафор, що актуалізують розголос, є одиниці їжі. Однак для вираження маніпуляцій над ними вживаються дієслова, які містять у своїй семантичній структурі сему «втратити, не втримати», що є не релевантним стосовно згаданих об'єктів. У цьому, власне, і полягає механізм метафоризації – дати можливість переосмислити свій погляд на відомі об'єкти, які оцінені через інші об'єкти [16, с. 71].

He was going to spill the beans, so I offered him a job to keep him sweet [4, с. 67].

Цікавим є приклад метафори, у якому актуалізується інформатор (зрадник):

Don't forget, you've got a snake in the grass with you there [8, с. 135].

Змія – «плазун з видовженим тілом, укритим лускою» [1, с. 629] у багатьох зразках народної та літературної творчості асоціюється зі злостью, підступною людиною; хитрим, лютим ворогом, що, очевидно, зумовлено біологічними характеристиками та особливостями поведінки останнього.

Отже, у результаті проведеного дослідження шляхом аналізу відповідних лексичних одиниць, фразеологізмів, метафор, сталих виразів та текстів художньої літератури ми встановили особливості метафоричної актуалізації розголосу в англійській мові. Виявлено, що розголос в англійській мовній свідомості актуалізується за допомогою дієслів, які містять у своїй семантичній структурі семи «повідомляти» – *tell*; «поширювати» – *give*; «виходити за межі» – *spill, leak, transpire*; «усувати» – *worm, blow*; іменники, що позначають об'єкти «фауни», – *snake, parrot, bird*; «їжа» – *fat, beans*; «артефакти» – *vessel, bag, washing*; «будівлі» – *school*; «розважальні заходи» – *show, game*; прикметники із семантикою «недосконалий» – *dirty, leaky*; прислівники – *out, away, outside*.

Перспективами проведеного дослідження є порівняльний аналіз особливостей метафоризації розголосу в англійській та українській мовах.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Іванченко М. Ю. Семантична структура концепту ЗРАДА та способів його лексичної репрезентації в англійській мові / М. Ю. Іванченко // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія: «Філологічні науки». – № 6. – Дрогобицьк, 2016. – С. 57-63.
3. Лакофф Дж. Метафори, которими ми живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 210 с.
4. Пигалев А. И. Культурология / А. И. Пигалев. – Волгоград : Либрис, 1999. – С. 51-60.
5. Collins Cobuild English Language Dictionary. – London : Harper Collins Publishers, 1991. – 1703 p.
6. The Concise Oxford Dictionary of Current English. – Oxford : Oxford at the Clarendon Press, 1976. – 1536 p.
7. Khabirova E. Metaphorical terms in the context of linguistic research articles. / E. Khabirova // XLinguae. European Scientific Language Journal, № 11. 2018. – P. 499-507. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.xlinguae.eu/
8. Longman Dictionary of Contemporary English. – London : Longman, 1993. – 1303 p.
9. The MacMillan Dictionary of English Proverbs Explained / [ed. by Rjnald Ridout, Clifford Witting]. – Pan Books, 1995. – 224 p.
10. A New English Dictionary on Historical Principles // [ed. by J. A. Murray]. – Oxford, 1888-1933. – Vol. I-XII.
11. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – N.Y., 1993.
12. Oxford living dictionaries. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.en.oxforddictionaries.com
13. The Oxford Paperback Thesaurus. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 910 p.
14. The Random House Dictionary of the English Language. – N.Y., 1990.

15. Roget's Thesaurus of English Words and Phrases. – London : Penguin Books, 1999. – 712 p.
16. Terskikh M. V. Visual metaphorisation models in PSA discourse / M. V. Terskikh // XLinguae. European Scientific Language Journal. – 2018. – № 11. – P. 68-94. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.xlinguae.eu
17. Wilkinson P. R. Thesaurus of Traditional English Metaphors. / P. R. Wilkinson. Second edition. – London – New York, 2002. – 184 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Alcott L. M. An Old-Fashioned Girl. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/An_Old-Fashioned_Girl.html
2. Arnim E. Christopher and Columbus. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Christopher_and_Columbus.html
3. Buddha's Tooth. A Thailand Adventure. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Buddha's_Tooth.html
4. Butler S. Hudibras. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.world-art.ru
5. Cuze J. Conspiracy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Conspiracy.html
6. Ellis A. C. & Stalen J. Death Jag. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Death_Jag.html
7. Hillerman T. People of Darkness. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/People_of_Darkness.html
8. James H. Daisy Miller. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Daisy_Miller.html

Иванченко М. Ю. Языковые средства актуализации огласки в современном английском языке.

Аннотация

В статье рассматриваются национально-культурные особенности актуализации огласки в английском языке. Материал исследования составляют метафоры, инвентаризованные в результате сплошной выборки из тезауруса английских метафор и текстов художественной литературы. Проведенный анализ позволил установить особенности актуализации исследуемого экстралингвистического явления в современном английском языке.

Ключевые слова: метафора, актуализация, ассоциация, выражение, аналогия, восприятие.

Ivanchenko M. U. Language means of publicity actualization in English.

Summary

The object of the study is publicity as a process of confident information dissemination. The subject is the mechanisms of metaphorical actualization of the investigated extralinguistic phenomena by means of the English language. The main aim of the article is to outline the peculiarities of the metaphorical actualization of publicity in modern English.

Attention is drawn primarily to the margins of extra-language reality, which publicity denotes; determination of the semantic content of this concept is accomplished; the metaphors that actualize the publicity in the English linguistic culture were inventoried through the complete selection from fiction texts and dictionaries; the mechanisms of associative binders' metaphors formation were established.

The peculiarities of the metaphorical actualization of publicity in the English language were established through the analysis of the corresponding lexical units, phraseologisms, metaphors, constant expressions and fiction texts. It was found that publicity in the English language consciousness is actualized with the help of verbs that contain in their semantic structure the semes "communicate" - tell; "distribute" - give; "go beyond" - spill, leak, transpire; "eliminate" - worm, blow; nouns that denote objects of "fauna" - snake, parrot, bird; "food" - fat, beans, "artefacts" - vessel, bag, washing; "buildings" - school; "entertaining events" - show, game; adjectives with semantics "imperfect" - dirty, leaky; adverbs - out, away, outside.

The analysis of such metaphors should be continued with the comparative analysis of the publicity actualization peculiarities in the English and Ukrainian languages.

Key words: metaphor, actualization, association, expression, analogy, perception.